

drugi strani, z zadostno zanesljivostjo pa lahko že tudi po vtisu ugotovimo, da se ne zadovoljuje s spuščanjem pod znano in priznano izrazno raven svojega upesnjevanja galebov in golobov in morske pene in alg in ribjih jat in školjk in valov in jalovega vetra nad pomoli ter poetičnega pomena vseh teh tipično njegovih metafor. A če je ta zdajšnji Košuta v svojih prvinskih izraznih potezah enak in enakovreden Košuti izza šestdesetih in sedemdesetih let, daje v svoji aktualni »izdaji« dovolj duška in poudarka specifičnim doživljajskim zamikom nekdanji mladosti odmikajočih se moških let.

Pijem ničnih dni hitenje, pripoveduje jo zdaj njegovi verzi. To čakanje, vse bolj vsakdanje, je tudi vse, kar mi ostane, zdaj skozi svoje verze sporoča mož, ki se na nekdanjo mladost ozira z neprikrito nostalgijo, saj mu zdaj nobena hiša ni več dom; tu, zdaj je vse le dim in jalov veter, ki se zaganja v mesto, mi pa oblačimo se v kožo mrtvih in mislimo, da še živimo, pa smo le vekomaj zazrti v nedopovedljivo zimo; kaj če so mrtvi v naši hiši? In zatorej: vsak čas potrka konec na ta vrata in bo odkril, da že nikogar ni. Kdaj smo odšli?

Ta bolj in bolj pogosta in pesniško intenzivna elegično-nostalgčna samospraševanja pri Košuti ne le prodirajo izpod še zmerom radožive, po murnovsko hudomušne lupine njegovega doživljanja sveta (ta je očitno zaznamovala dobršen del njegovega opusa), ampak jo tudi že v precejšnji meri razdirajo ter razkrivajo globoko ranjeno človeško bistvo, ki za mlajšega Košuto seveda ni bilo ne tipično ne odločilno. Verzne podobe, zbrane v Ribi kanici, opozarjajo na te omembe in pozornosti vredni poetični prestop. Pri tem je doslej znanega Košute še največ v ciklusu Vzorednica porrednica, kjer smo povabljeni k sprehodom po tržaškem korzu in vzdolž »grenkih« ulic, ob zalivu in med brežinami, da si tam skozi optiko pesnikovih obešenjaških, samoironičnih in hkrati »neznosno lahkih« čustvenih in čutnih vzgibov ogledujemo židane neveste, deklice z modri-

kastimi cvetovi, sirene in vmes (v ciklusu z naslovom Razglednice raz) še kakšno komično »gospo iz drugih časov«.

Košutovi novejši okruški sveta so torej razviden in neločljiv sestavni del pesnikovega celotnega občutenja eksistence, pri tem pa pretehtan izraz njegove sedanjosti, iz mladih in zrelih v poznejša moška leta prehajajoče ustvarjalne faze, ki brez časovnih, stilnih, metaforično sporočilnih ali kakršnihkoli lomov nadaljuje in dopolnjuje že poprej izpovedano. A nikakor ne kot zbledeli odsevi. Vsaj ponekod, v posameznih verzih prebliskih se Košuta v tej zbirki z vso poetično intenziteto povzpne do vrhov svojega pesniškega izraza.

MERMOLJA

Ace Mermolja goji v primerjavi s Košuto precej drugačno verzno obliko, toda njen zven je Košutovemu, vsaj navznoter, pod vnanjo besedno skorjo, vendarle soroden. Mermolja je namreč prav tako ves tržaško-kraški. Tudi v njegovih žilah se pretaka tamkajšnja kri, ki prvine slovenskih tal povezuje s prvimi romanskega kulturnega podnebja, čemur se njegova pesniška imaginacija, izpričana v ciklusih Elegij in basni, s polno zavestjo prilagaja. Svoj navdih je peljal napajati k izviru »tisočletne rimske kulture«, k poeziji klasičnega rimsko-romanskega izročila, ki jo skuša kajpak preigrati v svojem lastnem pesniško izraznem sistemu, torej na način avtonomnega prepesnenja.

Mermolja uporablja svobodni verz in cepi nanj po eni strani svoj lastni doživljajski habitus, po drugi pa metaforiko in duha Katulovih erotično-refleksivnih elegičnih stihov. V svojih poetičnih vizijah se vživlja v mornarja na krovu prazne ladje, čigar misli in čustva so neprenehoma pri lepi Klodiji, ki pa ni njegova in mu ni pripravljena odpreti svojih vrat. Pota ga pripeljejo v Rim, ta brlog sveta, vsega polnega hrepenenja po Klodiji. Ves je zapreden v omamne ljubezenske sanje, ujet v tišino besed, neprenehoma

nezadoščen in razboljen v precepu med svojimi blaženimi sanjami in neusmiljeno resničnostjo.

Taisti, a še stopnjevani grenki priokus neuslišnosti veje iz šopka elegičnih stihov, vpetih v cikel z naslovom Bakhov rog, izpovedanih v znamenju pijane obnorenosti, ki se vselej prevesi v bolečino in je potlej vsakič še huje. Ta temačna pesniška dikcija, katere besedni zven spominja – znotraj slovenske »komparativistike« – tako na Kocbekov pesniški izraz kot na Zajčevo metaforično trpkost (dolgi jeziki kač, drhteče šape zveri, bobni daljnih plemen pa ona, ki bosa gre med škorpijoni), doseže svoj vrhunec v ciklu *Kraljica Afrike*.

Elegični toni Mermoljevega upesnjevanja neizživetega erotičnega hrepenenja in s tem eksistencialne osmislitve lastnega življenja sploh se po pesnikovih izrazito »programskih« ekskurzih v davnino Rima in v daljna afriška prostranstva vrnejo v realni, recimo kar tržaško-kraški doživljaljski okvir, in sicer v preostalih dveh elegično intoniranih ciklikih (z naslovoma *Svatba in Poljub*), kjer nam je podoživljati nekakšna pesnikova hladna in ugašajoča ognjišča mladosti in erotične razvnetosti. Mladost počasi izgineva kot sonce za otokom in smrt leze od vsepovsod v kri kot steklenica k-berneta. Ta poetični izraz je prežet z nostalgичnimi naboji, ki pa se skušajo vendarle za vsako ceno izviti čustvu trpke predanosti izgubi vsega, kar je štel, in ne pristaja na brezizhodnost. Še vedno je v tem doživljanju snop žarkov vedrine in nezavrnjenega erotičnega uživanja, kljub neprenehoma navzočemu poslavljanju od mladosti in kljub nezastrtemu oziranju v brezna praznine.

Pesniško precej manj izrazite od elegij se zdijo Mermoljeve domisljice v Basnih (o Orlu in bogu, o Želvi in Bogu, o Bogu in muhi, o Kitu in bogu – pa o Slonu in smrti...), ki skušajo zveneti kot neke vrste filozofsko-antropološka varianta in variacija motivov, s kakršnimi si daje v slovenskem »basnoslovju«, seveda

z aktualističnimi poantami, opravlja Slavko Pregl.

SOSIČ

Šestnajst novelet, katerih vsaka obsega komaj tri, slabe štiri in samo ena med vsemi nekaj manj kot pet književnih strani, je zbral v svoji nedvomno zrelo izpisani ter literarno samosvoji zbirki z naslovom Rosa na steklu Marko Sosič – in njegov literarno teoretski razlagalec Ivan Verč jih je v svojem »appendixu« premišljeno poimenoval »romani na treh straneh«, kar ti v svojem bistvu res neobičajni pripovedni okruški s palete življenjskega izkustva tudi dejansko so. Vsaka izmed teh sežeto povedanih štorij o ne navadnih in v skrivnostno nedoumljivost zapredenih človeških usodah je sinopsis romana. Junaki teh »romanov« so mali, anonimni ljudje iz povsem stvarnega in razpoznavnega okolja, iz slovenskih vasi v bližnji okolici Trsta. Njihove zgodbe so opisane v stilu domala reportažno suhoparnega poročanja o poteku in posebnostih njihovega življenja do trenutka, ko sledi vsakokratno dramatičen prelom njihove usode. Ti prelomi pa niso ne socialni ne psihološki, pač pa izrazito psihopatski in kot taki v polnem pomenu besede eksistencialno tragični. Brez izjeme so razgrnjeni v nekajvrstičnem skopo odmerjenem sklepnem odstavku, ki ima učinek šokantne, groteskne in v nasprotju z dikcijo poprejšnjega pripovedovanja nadrealistične poante.

Povzemam – zavoljo ponazoritve zanimive in vznemirljive Sosičeve literarne »tehnike« – nekatere izmed njegovih zgodb. Denimo: Ovsene besede. Duševno zaostalo dekle doživi nekega dne težak karambol turškega tovornjaka s konji. Šofer mora konje postreliti. Dekle eno izmed živali skrije in odpelje neznanokam. In nato zadnji odstavek: »Čez dvajset let je v časopisih pisalo, da živi na Poljskem ženska, ki se zna pogovarjati samo s konji, z nikomer drugim, da živi na kmetiji blizu Lodža, da spi s konji, se skupaj z njimi hrani in da je srečna.« Ali: